

REGION A REGIONALIZACE

Region je vedle pojmu krajina ústředním geografickým pojmem. Pojmy rajón, oblast, areál, územní obvod, ale i stát, kraj, okres, obec a další jsou podmnožinami pojmu region. Region je spojitá, unikátní a charakteristická část území (krajiny), odlišující se od okolních regionů určitými zvláštnostmi, vlastnostmi, vývojem, funkcemi, strukturou, atp. Jednoznačněji je region definován až v rámci jednotlivých typologií regionů.

Typologie regionů podle jejich vnitřní organizace a funkce:

- **regiony homogenní** jsou vymezeny homogenitou výskytu nějakého jevu, kombinace jevů. Jde o maximální homogenitu uvnitř regionu a o maximální odlišnost přes rozhraní mezi sousedními regiony. Příkladem může být region národnostní, kdy vyčleňujeme region jedné národnosti, region sousední druhé národnosti a eventuelně i region, kde jsou obě národnosti smíšené.
- **regiony heterogenní** jsou vymezeny určitým typem uspořádání jevů v regionu. Příkladem je biochora vymezená jako charakteristická mozaika biotopů (např. biochora hluboce zaklesnutého údolí Vltavy mezi Č. Krumlovem a Č. Budějovicemi složená z geobiocenóz lužní nivy, zalesněných svahů různých orientací, sklonů a podloží, geobiocenóz skal, kamenných moří,...).
- **regiony vztahové** (většinou nodální – vážící se vztahově na jádro regionu – nodus) jsou vymezeny integritou vazeb mezi geografickými objekty. Jde o maximální provázanost vazeb uvnitř regionu a o minimální přesah vazeb přes rozhraní regionu. Příkladem může být spádový region denní dojížděky do zaměstnání a za službami (například spádový region Milevska, zahrnující sídla a katastry v severovýchodní části okresu Písek), průmyslový výrobní komplex (například kamenouhelný v Ostravské pánvi), telefonní obvod, atp. Ve fyzické geografii lze jako příklad uvést povodí. K regionům vztahovým řadíme obvykle i regiony administrativní (obec, okres, kraj, stát, sdružení států).
- **regiony funkční** jsou určeny plněním nějaké funkce (funkcí) v rámci nadřazeného regionu. Za jistých okolností se funkční typ regionu může překrývat s typem homogenním, heterogenním, vztahovým, plánovacím.
- **regiony plánovací** jsou vymezeny územím, pro které plánujeme nové využití, změnu vnitřní struktury, nové funkční řešení, atp., především v procesu prostorového (územního, krajinného, ...) plánování.

(J.Kubeš: Úvod do studia geografie II. Jihočeská univerzita.)

Regiony, územní jednotky, jsou vymezovány či navzájem rozlišovány buď subjektivně samotným pozorovatelem nebo „existují přirozeně“, kdy nejsou jaksi mentální konstrukcí. Hartshorn (1939) charakterizoval region jako něco, co je vnitřní konstrukcí (názorem) pro analýzu a ne něčím přirozeným nebo předem daným (a priori).

V odborné literatuře (Hoover a Giarratani, 1985) se setkáváme obvykle s odlišováním dvou základních typů regionů: homogenních a funkčních.

- **Homogenní region** se vymezuje na základě uniformity.
- Druhý princip regionalizace zdůvodňuje **vnitřní funkční integraci** a rozdílnosti vůči okolí. Region je složen z území, která vykazují silnější soudržnost mezi sebou než

k vnějšímu území. Zvláštním, ale velmi častým příkladem typu funkčního regionu je nodání region.

Nodální region je vymezen například dojížděnkou obyvatel do zaměstnání, do škol nebo za službami do určitého střediska. V řadě ohledů je takovým celkem i administrativní region, kde rovněž **dochází k vztahu jádra** (administrativní centrum, sídlo úřadu) **a zázemí**.

(J.Vávra: Pojetí a vnímání mikroregionů: Příklad Semilská, Česká republika. Sborník 2003)

Region je oblastí vykazující některý druh jednotnosti nebo vnitřní organizovanosti, který je odlišuje od ostatních regionů. **Formální (homogenní) region** je vymezen na základě sledování jedné či více charakteristik (typy půd, náboženské vyznání apod.). **Funkční region** je „složen“ z takových oblastí, které jsou mezi sebou provázány různými funkcemi a vztahy silněji, než s oblastmi jinými (vně regionu). Na rozdíl od regionu homogenního není tedy vymezen na základě hodnoty nějakých charakteristik, ale je vymezen **intenzitou interakcí**.

Speciálním typem funkčního regionu je tzv. nodální region – v tomto případě vybraná charakteristika dominuje v nódu (jádro, uzel) a její význam směrem od centra klesá. Region je **vázán ke svému jádru funkčními, ekonomickými a komunikačními vztahy** (typickým příkladem nodálního regionu je město a jeho zázemí).

(O.Mulíček: Humánní geografie – role místa a prostoru. Masarykova univerzita)

Homogenní region

bývá vymezen na základě kritérií stejnorodosti (homogenity). Homogenní region se vyznačuje maximální vnitřní homogenitou a maximální vnější heterogenitou. Jde o nalezení shody – regiony se shodně pahorkatinným reliéfem, regiony s převahou pěstování brambor, přibližně stejně hustě osídlené regiony, regiony se stejnými hospodářskými charakteristikami ... Homogenita není absolutní – vždy se projevují určité odchylky. Homogenní regiony jsou častější ve fyzické geografii (klimatické, biogeografické regiony) než v geografii socioekonomické (zde např. zemědělské regiony).

Hranice homogenních regiony probíhají tam, kde jsou charakteristické rysy jader sousedních regionů nejméně výrazné a navzájem se spojují.

Nehomogenní region (heterogenní, nodální, spádový, uzlový, funkční)

Tyto regiony jsou **jednotné ve vztahu jejich vnitřní struktury nebo organizace**. Sestávají z nodálního centra (uzlu, jádra, nodálního střediska) nebo i z několika nodálních center a zázemí (periferie), které je na uzly vázáno drahami a toky.

Nehomogenní region je vymezen na základě na sebe vzájemně působících prostorových prvků a určení postavení těchto prvků v hierarchické stupnici. Kritériem pro spojení prvků do jednoho regionu je **intenzita jejich vzájemného působení a síla vazeb mezi nimi**, především mezi nodálním centrem a jeho zázemím. Příkladem nodálních regionů jsou spádové regiony, vymezené oblastmi, ze kterých lidé jezdí nakupovat do určité oblasti – jádra = nodusu = centra.

Hranice nodálního regionu tvoří oblasti, ve kterých se stanoví hranice mezi gravitačním působením sousedních center. Pro vymezení spádových oblastí jsou používány gravitační modely.

(O.Mulíček: Humánní geografie – regiony, regionalizace. Masarykova univerzita)